

CULTUUR IN ONTWIKKELING

Cultuurbeleid 2017-2020

16 augustus 2016

Inhoudsopgave

1. Cultuur in ontwikkeling.....	3
2. Cultuurlandschap: Kwaliteit door ontwikkelen	5
2.1 Vanuit cultuurhistorische waarden sturing geven aan ruimtelijke ontwikkelingen	5
2.2 Investeren in provinciale cultuurhistorische structuurdragers.....	8
2.3 In stand houden en benutten publiekstoegankelijk archeologisch depot.....	10
2.4 Financieel kader	12
3. Herbestemming: Ontwikkelen door behoud.....	13
3.1 Ontwikkelen kennis en netwerk voor herbestemming en leegstand	14
3.2 Stimuleren van het gebruik van erfgoed.....	15
3.3 Financieel kader	17
4. Culturele infrastructuur: Ontwikkelen bovenlokaal netwerk	18
4.1 Ontwikkelen van kennis en netwerk culturele infrastructuur	18
4.2 Stimuleren van en participeren in regionale cultuurnetwerken	19
4.3 Toegankelijk en bereikbaar houden van het provinciaal bibliotheeknetwerk	21
4.4 Bevorderen van de kwaliteit van cultuureducatie in het basisonderwijs	22
4.5 Financieel kader	23
5. Instrumenten op maat.....	24
6. Monitoring en evaluatie	27
7. Financiën	28
8. Bijlagen	30

1. Cultuur in ontwikkeling

Noord-Holland is een aantrekkelijke provincie om in te wonen of te bezoeken. De grote variatie van landschappen, de hoge concentratie monumenten en het hoogwaardig cultureel aanbod draagt hier in belangrijke mate aan bij. Cultuur is dan ook een belangrijke reden voor toeristen om onze provincie te bezoeken. Het draagt bij aan de kwaliteit van de woon- en leefomgeving. Bovendien is het belang van cultuur voor innovatie en economische groei groot en voor de Metropoolregio Amsterdam (MRA) zelfs essentieel om haar internationale economische concurrentiepositie te kunnen behouden en verder te versterken.

De Rijksoverheid, provincies en gemeenten kennen een eigen cultuurbeleid. Ieder vanuit zijn eigen rol en taak. In het coalitieakkoord en in het door IPO vastgestelde Kompas 2020 hebben wij vastgelegd dat cultuurhistorie en culturele infrastructuur tot de kerntaken van de provincie behoren. Cultuurhistorie in relatie tot het ruimtelijk-economisch domein is al jaren een kerntaak van de provincie. Hieronder valt het beleid op het gebied van cultuurlandschap, archeologie en monumenten. Op het gebied van culturele infrastructuur hebben wij een tweedelijnsrol als verbinder. Deze taken vormen samen met onze wettelijke taken en bestuurlijke afspraken de basis van ons cultuurbeleid.

Ons cultuurbeleid is in ontwikkeling. De kerntakendiscussie heeft onze kaders verder aangescherpt. Maar ook externe ontwikkelingen zijn van invloed op het cultuurbeleid. Cultuurlandschappen transformeren door toedoen van ruimtelijke ontwikkelingen. Monumentale panden komen in toenemende mate leeg te staan. En ook de vraag van de consument, bewoners en bezoekers, naar cultureel aanbod is aan verandering onderhevig. Daarnaast is de culturele sector zelf in ontwikkeling. De economische crisis en bezuinigingen van overheden hebben de financiële kaders voor cultuur sterk verminderd. Dit heeft deels geleid tot het sluiten van culturele instellingen. Aan de andere kant werd de sector uitgedaagd om zelf te komen tot nieuwe, innovatieve oplossingen. Samenwerking tussen overheden, markt en burgers is noodzakelijker dan ooit te voren. Al deze ontwikkelingen vragen om een ander provinciaal cultuurbeleid dan voorheen.

Uitgangspunt Kadernota Cultuurbeleid 2017-2020

In de kadernota hebben PS de kaders van het cultuurbeleid vastgesteld. Door verscheidene trends en ontwikkelingen zijn grote regionale verschillen binnen Noord-Holland te zien. Verschillen tussen Noord-Holland Noord (NHN), waar het leefbaar en vitaal houden van de regio de centrale opgave is, en de MRA, waar het stimuleren van de economische groei en het versterken van de (internationale) concurrentiepositie de belangrijkste opgave is. Ook binnen deze tweedeling zijn regionale verschillen zichtbaar. Zo is er sprake van scheefgroei tussen culturele voorzieningen binnen de MRA. (Inter)nationale publiekstrekkingen in Amsterdam vertonen groei en in de buitenranden van de MRA staan culturele voorzieningen juist onder druk. Eveneens is er sprake van regionale verschillen in ruimtelijk-economische ontwikkelingen die impact hebben op het cultuurlandschap.

Herbestemming en leegstand van monumenten is daarentegen een algemene opgave. Door verschillen in investeringskracht is de opgave per regio wel verschillend. Met name in NHN zal het niet altijd mogelijk zijn een economisch rendabele bestemming te vinden voor een monument. Dit zal zeker gelden voor de grotere incurante type monumenten als religieus erfgoed en industrieel erfgoed.

In de kadernota hebben wij vastgelegd dat 'transformatie van het cultuurlandschap', 'leegstand en herbestemming' en 'bovenlokale regie op culturele voorzieningen' de drie opgaven zijn die wij in het cultuurbeleid 2017-2020 centraal stellen. Deze opgaven vragen om een nieuwe gebiedsgerichte aanpak met ruimte voor maatwerk.

Heroriëntatie cultuurbeleid: Integraal, gebiedsgericht en maatwerk

Het huidige, meer generieke beleid en bijbehorende rol passen niet bij de opgaven en uitdagingen die voor ons liggen. We kiezen daarom voor een gebiedsgerichte aanpak, waarin wij maatwerk leveren. Het nieuwe cultuurbeleid is integraal van aard en heeft een verbintenis met brede gebiedsopgaven. Wij beseffen dat hiermee enerzijds cultuur als autonoom belang in ons beleid deels kan verdwijnen, maar zien anderzijds deze aanpak ook als een belangrijke kans om de brede maatschappelijke (meer)waarde van cultuur te versterken door een koppeling te leggen met brede maatschappelijke opgaven.

De culturele opgave is vaak onderdeel van een grotere gebiedsontwikkeling waar meerdere partijen aan werken. De koppeling draagt ook bij aan de verbreding van het draagvlak voor cultuur en het versterken van het (integrale) belang van cultuur, zowel inhoudelijk als financieel. De verschillende gebiedsopgaven vragen om een eigen, integrale aanpak en maatwerk. Om maatwerk te kunnen leveren binnen deze gebiedsopgaven hebben wij een flexibel beleidskader opgesteld.

Samen met onze partners

De samenleving verandert in een netwerksamenleving waarin alles met elkaar is verbonden. De overheid is een van de partijen en werkt samen met medeoverheden, markt en burgers aan maatschappelijke vraagstukken. Aangezien de opgaven regionaal verschillen en de samenwerking met onze partners om maatwerk vraagt, kiezen wij voor een flexibel beleidsinstrumentarium dat goed aansluit op initiatieven en instrumenten van onze partners. Hiermee kunnen wij onze relatief beperkte middelen gericht en effectief inzetten en samen met onze partners onze gezamenlijke doelen realiseren.

Bij het opstellen van het voorliggende cultuurbeleid hebben wij onze belangrijkste partners actief betrokken. Wij hebben regiobijeenkomsten georganiseerd voor gemeenten om mee te denken over de concrete invulling van het beleid. Erfgoedorganisaties zijn betrokken bij de evaluatie van ons beleid 2013-2016 en hebben in een schriftelijke reactie op de kadernota meegedacht over de kaders en de mogelijke concrete invulling hiervan. Voor het thema herbestemming hebben wij een rondetafelgesprek georganiseerd over de provinciale inzet en bijbehorende instrumenten. Tot slot hebben wij onze huidige uitvoeringsorganisaties actief betrokken bij de uitwerking van ons beleid.

Leeswijzer

De drie opgaven uit de kadernota vormen de rode draad van ons cultuurbeleid. In hoofdstuk 2 tot en met 4 beschrijven wij voor de thema's Cultuurlandschap, Herbestemming en Culturele Infrastructuur de opgave. Per opgave formuleren wij onze doelen en de activiteiten om deze doelen te realiseren. Per activiteit geven wij aan wat de (hoofd)rol van de provincie is. Wij hanteren hiervoor de 7 rollen zoals beschreven in de Toekomstagenda PNH¹. Deze zijn gebaseerd op de rollen uit Kompas 2020. Tot slot wordt beschreven welke instrumenten wij hiervoor inzetten. Waar sprake is van een gebiedsgerichte aanpak en/of maatwerk geven wij aan hoe dit er concreet uit zal gaan zien.

Flexibiliteit en maatwerk betekenen ook dat wij ruimte moeten laten om in te spelen op actuele ontwikkelingen en specifieke gebiedsopgaven en dat wij dus niet in alle gevallen op voorhand concrete resultaten kunnen formuleren. Per activiteit en bijbehorende rol geven wij aan wat wij willen bereiken. Daar waar mogelijk zijn ook een aantal concrete korte termijn resultaten opgenomen. In hoofdstuk 5 beschrijven wij onze instrumenten en voor welke organisaties wij een rol zien in de uitvoering van ons beleid. Tot slot geven wij aan hoe wij ons beleid gaan monitoren en evalueren en is een overzicht van de onderverdeling van de financiële middelen opgenomen.

---

¹ 7 rollen uit de Toekomstagenda PNH : Eigenaar, Opdrachtgever, Toezichthouder, Regelaar, (Beleids)ontwikkelaar, Partner, Bemiddelaar

2. Cultuurlandschap: Kwaliteit door ontwikkelen

Doel: Versterken en benutten van waardevolle cultuurlandschappen

Noord-Holland kent een grote variatie aan landschappen met daarin veel kenmerkende monumenten. Ons cultuurlandschap vertegenwoordigt een belangrijke economische, maatschappelijke en culturele waarde. Grote ruimtelijke ontwikkelingen als stedelijke groei en krimp, mobiliteit, klimaatadaptatie, energieafspraken en veranderende productie- en consumptiepatronen hebben een transformatie van het cultuurlandschap als gevolg. Hierin zijn grote regionale verschillen zichtbaar in de opgaven voor de MRA (bijvoorbeeld de woningopgave) en die voor NHN (bijvoorbeeld de agrarische schaalvergroting).

Wat is onze opgave?

De transformatie van het cultuurlandschap dient op een zorgvuldige wijze te worden uitgevoerd. Het is onze opgave om sturing te geven aan ruimtelijke ontwikkelingen zodat ze op een kwalitatieve wijze bijdragen aan het versterken en benutten van het cultuurlandschap en de bijbehorende cultuurhistorische structuurdragers, zoals benoemd in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie. Wij doen dit door te beschermen wat moet en te inspireren waar kan. De komst van de nieuwe Omgevingsvisie vraagt ook om een nieuwe werkwijze van de provincie: een verschuiving van het toetsen achteraf naar meedenken aan de voorkant. Nog meer wordt van de provincie visie gevraagd over waar (*gebiedsggericht*) en vooral hoe (*maatwerk*) de ruimtelijke opgaven plaats kunnen vinden in het landschap. Dit dwingt ons om op regionaal niveau te bepalen wat intrinsiek zo belangrijk is dat het behouden dient te worden, maar het zet vooral aan tot ontwikkelingsgericht inspireren en zelfs investeren in de opgaven en ontwikkelingen die de kwaliteit van het cultuurlandschap versterken.

We zetten hierbij in op de volgende activiteiten:

- Vanuit cultuurhistorische waarden sturing geven aan ruimtelijke ontwikkelingen
- Investeren in provinciale cultuurhistorische structuurdragers
- In stand houden en benutten publiekstoegankelijk archeologisch depot

Wat gaan we doen?

2.1 Vanuit cultuurhistorische waarden sturing geven aan ruimtelijke ontwikkelingen

In de rol van regelaar hebben wij vastgelegd welke landschappelijke en cultuurhistorische waarden wij van provinciaal belang vinden. Dit hebben wij beschreven in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie als onderdeel van de Provinciale Ruimtelijke Verordening. Om beter sturing te kunnen geven aan ruimtelijke ontwikkelingen actualiseren wij de Leidraad waarbij deze wordt omgevormd van een waardestellend kader naar een meer gebieds- en ontwikkelingsgericht kader. Zo worden de cultuurhistorische waarden en structuurdragers in onderlinge samenhang en gebiedsggericht weergegeven en zal de Leidraad ontwikkelprincipes bevatten. Deze ontwikkelprincipes beschrijven per gebied op een inspirerende, ontwikkelingsgerichte wijze de (gewenste) ruimtelijke kwaliteit van het gebied en die van de daarbinnen gelegen cultuurhistorische structuurdragers. Hiermee worden de structuurdragers in de context van het omliggende landschap geplaatst en kunnen we meer richting geven aan mogelijke ontwikkelingen in het gebied. Hierbij valt te denken aan sturing geven vanuit de Leidraad aan een ontwikkeling in de omgeving van een buitenplaats, zodat rekening wordt gehouden met de historische zichtlijnen die kenmerkend zijn voor buitenplaatsen.

Wij sluiten hierbij aan op het bredere, ruimtelijke instrumentarium van de provincie zoals de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (voor integrale agendering opgave cultuur) en de

Adviescommissie Ruimtelijke Ordening (voor integrale advisering landschap en cultuurhistorie). Met deze instrumenten willen wij sturing geven aan en meedenken over de (ontwikkeling van) ruimtelijke plannen van onze partners, van ontwikkelaars tot medeoverheden, zodat het cultuurlandschap met kwaliteit wordt ontwikkeld.

De komende jaren zal het provinciaal (ruimtelijk) beleid in het teken staan van de Omgevingswet en specifiek het opstellen van de Omgevingsvisie. De geactualiseerde Leidraad wordt dan ook opgesteld in de geest van de Omgevingswet om uiteindelijk een onderlegger te kunnen laten zijn van onze Omgevingsvisie. Ook gemeenten staan aan de vooravond van het opstellen van een Omgevingsvisie. Wij zullen gemeenten op het gebied van landschap en cultuurhistorie ondersteunen bij dit proces door middel van een (nieuw) Steunpunt. Naast de bestuurlijke afspraken met het Rijk over het in stand houden van een Steunpunt voor monumenten en archeologie voor gemeenten, zullen wij de taken van het Steunpunt anders gaan organiseren en inhoudelijk gaan uitbreiden om brede ondersteuning te kunnen bieden bij het gebiedsgericht ontwikkelen met kwaliteit. Behalve de ondersteuning vanuit het Steunpunt, ontwikkelen wij ook de komende jaren handleidingen voor onze partners over hoe binnen ontwikkelingen invulling gegeven kan worden aan ruimtelijke kwaliteit. Hierbij valt te denken aan een handleiding voor energietransitie in samenhang met landschap en erfgoed.

Rol en instrumenten

Rol:

Regelaar

- Juridisch instrumentarium (verordeningen: monumenten en Provinciaal Ruimtelijke Verordening)
- (Juridisch) borgen van beleid
- Vertalen van beleid naar (uitvoerings)regels

Instrumenten:

- Ontwikkelgerichte Leidraad
- Provinciale Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK)
- Adviescommissie Ruimtelijke Ordening (ARO)
- Provinciaal Ruimtelijke Verordening (PRV)
- Omgevingsvisie / Omgevingswet
- Steunpunt
- Ontwikkelingsgerichte handleidingen

Koppeling programma's en projecten:

Omgevingsvisie, ARO, PARK, bestemmingsplannen

Resultaat 2020

Vanuit onze rol als regelaar hebben wij de kwaliteiten van het cultuurlandschap verankerd in de Omgevingsvisie en hebben we ontwikkelingsgerichte instrumenten ingezet ter inspiratie en ondersteuning van onze partners. We hebben daarmee vanuit het gedachtegoed van de Omgevingswet onze cultuurhistorische waarden en structuurdragers een goede plek gegeven in het ruimtelijk beleid. Hiermee hebben wij sturing gegeven aan het met kwaliteit ontwikkelen van het landschap.

Concreet hebben we de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie als instrument omgevormd tot een gebieds- en ontwikkelingsgericht instrument. Om de gemeenten te faciliteren hebben we het Steunpunt anders georganiseerd en de werkzaamheden uitgebreid, waarbij het zwaartepunt is komen te liggen op het bieden van gebiedsgerichte ondersteuning op het gebied van erfgoed en ruimtelijke ordening, en het begeleiden van gemeenten in de aanloop naar de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Tot slot hebben wij voor onze partners handleidingen opgesteld voor het ontwikkelen met kwaliteit.

2.2. Investeren in provinciale cultuurhistorische structuurdragers

Naast de rol van regelaar liggen er ook kansen om ontwikkelingsgericht te investeren in de cultuurhistorische structuurdragers uit onze Leidraad. Niet alleen gericht op sec behoud maar ook omdat het regionaal tot maatschappelijk en economisch rendement kan leiden. Het koppelen van de cultuurhistorische structuurdragers aan (provinciale) gebiedsopgaven biedt kansen, bijvoorbeeld in het vergroten van de toegankelijkheid van een monument door middel van de aanleg van een fiets- of wandelpad.

Wij zien kansen om de provinciale cultuurhistorische structuurdragers te versterken door kennis en ons netwerk verder te ontwikkelen. Kennis door inzicht te houden in de opgaven door bijvoorbeeld de Monumentenmonitor door te ontwikkelen en up-to-date te houden, als ook de economische en/of maatschappelijke potenties van onze structuurdragers in beeld te brengen door middel van een kansenkaart. Met een kansenkaart kunnen we goed onderbouwde keuzes maken voor onze eigen investeringen, maar ook anderen (bijvoorbeeld ondernemers, mede-overheden) verleiden tot het doen van gerichte investeringen. Dit kan een kansenkaart zijn voor een bepaalde structuurdrager (bijvoorbeeld stolpen), maar het kan ook gericht zijn op het inzichtelijk maken van de kansen voor erfgoed gekoppeld aan een bredere gebiedsopgave, zoals bij de Markermeerdijken. Onze kennis willen wij delen met onze partners door middel van een kennisbank en daar waar nodig gebiedsgerichte of thematische netwerkbijeenkomsten te organiseren (bijvoorbeeld de Molencontactdag).

Wij willen onze middelen voor restauratie zo effectief mogelijk inzetten en kiezen, aansluitend op onze aanpak voor herbestemming, voor het uitgangspunt 'lening waar kan, subsidie waar moet'. Wij verstrekken alleen daar een subsidie voor restauratie waar men niet in staat is een lening aan te gaan. Binnen het Noord-Hollands Fonds voor Monumenten van het Nationaal Restauratiefonds creëren wij mogelijkheden voor leningen voor restauratie. Hierbinnen reserveren wij een deel van de middelen voor leningen voor courante monumenten zoals woonhuizen met een provinciale monumentenstatus en voor het herstel en onderhoud van daken van stolpboerderijen.

Voor een aantal categorieën voorzien wij dat een lening niet voldoende zal zijn. Voor incurante monumenten is een bijdrage van de overheid vaak noodzakelijk. Voor provinciale monumenten en rijksmonumenten hebben wij een uitvoeringsregeling voor restauratie en onderhoud (jaarlijks 4,7 miljoen euro voor de restauratie van publiekstoegankelijke rijksmonumenten). Uit de Monumentenmonitor blijkt een enorme onderhoudsopgave. Daarom kiezen wij ervoor deze middelen gericht in te zetten op die structuurdragers² uit onze Leidraad waar de grootste (beheers)opgaven spelen, namelijk industrieel, agrarisch en religieus erfgoed. Wij willen de middelen voor restauratie en onderhoud ook benutten voor onze herbestedingsopgave door gericht bij te dragen daar waar de kansen voor herbesteding het grootst zijn. Ook willen wij deze middelen meer proactief koppelen aan gebiedsopgaven door bijvoorbeeld te prioriteren op restauratie- en onderhoudsopgaven van monumenten die vallen binnen gebiedsprogramma's als OV-knooppunten en Markermeerdijken. Voor molens hebben wij tot en met 2018 een uitvoeringsregeling voor onderhoud. Deze is nu generiek van aard: alle molens dezelfde bijdrage. Wij gaan onderzoeken of wij deze regeling meer ontwikkelingsgericht kunnen maken door enkel daar bij te dragen waar daadwerkelijk de monumentale waarde van het object onder druk staat.

Naast instandhouding willen wij ook investeren in het verder versterken en benutten van onze structuurdragers. Een belangrijk instrument dat wij hiervoor inzetten is het Regionaal beeldverhaal (zie kader). De afgelopen jaren hebben wij geïnvesteerd in twee Regionale

---

² De structuurdragers van provinciaal belang zijn: grote militaire structuren, industrieel erfgoed Noordzeekanaal gebied, historische dijken, historische waterwegen, historische spoorlijnen, stolpboerderijen, molens, landgoederen en kerk-, vuur- en watertorens.

beeldverhalen die wij de komende periode zullen voortzetten: Buitenplaatsen in Beeld en het Noordzeekanaalgebied. Doelstelling voor de buitenplaatsen is vanuit het gezamenlijke verhaal de toekomstbestendigheid van de buitenplaatsen te verbeteren door recreatieve productontwikkeling en goede ruimtelijke en financiële borging van zowel het monument als de kwaliteiten van de (groene) omgeving. Gezien de vele initiatieven binnen de MRA zal er op ingezet worden om 'Buitenplaatsen in Beeld' te koppelen aan de MRA Agenda, binnen de

Regionale beeldverhalen: Een regionaal beeldverhaal is een gebiedsproces waarbij alle betrokken partijen gezamenlijk een verhaal hebben opgesteld dat voor die regio beeldbepalend en uniek is. Op basis hiervan maken de partners een gezamenlijk programma hoe dit verhaal uit te dragen en te versterken. Vanuit ieders eigen rol en taak worden projecten ontwikkeld om het beeldverhaal verder vorm te geven. Dit kunnen toeristische producten zijn (arrangementen of marketing), maar ook ruimtelijke investeringen in routes of monumenten. Een regionaal beeldverhaal brengt dus partijen in beweging, zet een regio op de kaart en geeft sturing aan (ruimtelijke) ontwikkelingen, wat resulteert in een economische en maatschappelijke impuls voor een gebied. Een regionaal beeldverhaal is altijd maatwerk. Het is afhankelijk van het soort verhaal, type structuurdragers, opgaven, kansen, partners en energie en kan dus in de uitwerking verschillen.

acties vanuit de programma's Cultuur Impuls en Metropolitane Landschap. In het Noordzeekanaalgebied (NZKG) is veel industrieel erfgoed aanwezig. Het gebied staat echter van origine niet bekend als hoogwaardig vrijetijdslandschap. Het koppelen van cultuurhistorie aan recreatie en toerisme en het leggen van verbindingen binnen het gebied zorgt voor een economische impuls, behoud van erfgoed en vergroot de leefbaarheid. Het regionaal beeldverhaal draagt daarmee bij aan de ambities van het bestuursplatform NZKG. Samen met partners in het gebied zal het regionaal beeldverhaal verder worden ingevuld, met als eerste stap het opstellen van een gezamenlijk meerjarenprogramma.

Een regionaal beeldverhaal is ook bij uitstek geschikt om vanuit een breder gebiedsprogramma gericht te investeren in cultuurhistorische structuurdragers om zo de identiteit van een gebied te versterken. Wij willen deze werkwijze daarom ook koppelen aan het programma voor OV-knooppunten (identiteit stationsgebieden) en specifiek in NHN bijvoorbeeld aan de ambities vanuit het programma 'De Kop Werkt'.

Voor ons UNESCO Werelderfgoed Stelling van Amsterdam (SvA) en de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) ontwikkelen wij een apart uitvoeringsprogramma 2017-2020. Centrale opgaven hierin betreffen herbestemming en goede toeristisch-recreatieve ontsluiting van deze militaire structuren en de UNESCO nominatie van de NHW als uitbreiding van de SvA in 2019. Om het verhaal van onze cultuurhistorische structuurdragers voor een breed publiek toegankelijk te maken, maken wij gebruik van Oneindig Noord-Holland. In het najaar van 2016 maken wij met Stichting Oneindig Noord-Holland afspraken op basis van hun nog op te stellen meerjarenvisie (zie hoofdstuk 5).

Rol en instrumenten

Rol:

(Beleids-)ontwikkelaar

- Heldere eigen doelen formuleren
- Eigen inzet (financieel en communicatief)
- Visionair, innovatief
- Anderen meenemen, maar niet mee laten beslissen

Instrumenten:

- Monumentenmonitor
- Kanskaart
- Subsidiereregelingen voor:
  - Onderhoud molens
  - Restauratie rijksmonumenten
  - Provinciale monumenten
- Restauratie
  - Stolpen (herstel daken)
  - Provinciale monumenten (woonhuis)
- Regionaal beeldverhaal
- Uitvoeringsprogramma Stelling van Amsterdam/Nieuwe Hollandse Waterlinie 2017-2020
- Oneindig Noord-Holland

Koppeling programma's en projecten: Cultuur Impuls (Buitenplaatsen), OV-knooppunten (Monumenten), Markermeerdijken (Monumenten), De Kop werkt (Cultureel erfgoed)

Resultaat 2020

Vanuit onze rol als beleidsontwikkelaar hebben wij inzicht in de restauratie- en onderhoudsopgaven en kansen voor benutting van monumenten en hebben wij deze kennis gedeeld met onze partners. Door het leveren van maatwerk hebben wij gebiedsgericht een bijdrage geleverd aan het versterken en benutten van onze cultuurhistorische structuurdragers. Hetzij door rechtstreeks bij te dragen aan de instandhouding van monumenten of door onze partners geïnspireerd te hebben dit te doen.

Concreet hebben wij onze uitvoeringsregelingen voor restauratie en onderhoud geflexibiliseerd waardoor er doelgerichter is geïnvesteerd in onze structuurdragers. We hebben in onze regelingen ook actief de koppeling gelegd met kansen voor herbestemming, gebiedsprogramma's en duurzaamheidsmaatregelen. Om gericht sturing te kunnen geven hebben wij onze kennis verbreed door de Monumentenmonitor te actualiseren en hebben we een kanskaart ontwikkeld om de economische en maatschappelijke potenties van onze structuurdragers in beeld te brengen. Deze kennis hebben we actief ingebracht bij gebiedsontwikkelingen. We hebben de lopende beeldverhalen met succes geborgd in de regio's en hebben onze partners ondersteund bij het opstarten van nieuwe beeldverhalen om zo de structuurdragers te versterken en een impuls te geven aan de betreffende regio's. Voor de Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie hebben we uitvoering gegeven aan een nieuw Uitvoeringsprogramma en zijn het gezamenlijk UNESCO Werelderfgoed geworden.

2.3 In stand houden en benutten publiekstoegankelijk archeologisch depot

Archeologie is als ondergrond een belangrijk onderdeel van ons waardevolle cultuurlandschap. De provincie heeft een wettelijke taak voor de instandhouding van een provinciaal archeologisch depot en het toegankelijk maken van de vondsten (zie kader). Naast de uitvoering van onze wettelijke taken reserveren wij binnen ons archeologiebudget middelen voor zogenaamde toevalsvondsten en voor het op een aantrekkelijke wijze toegankelijk maken van stukken in het depot voor een breed publiek.

Voor de 'Reede van Texel' en in bredere zin voor onderwaterarcheologie zetten wij ons actief in om een structurele oplossing te vinden voor de vraag wie verantwoordelijk is voor deze (toevals)vondsten. Binnen het Coalitieakkoord hebben wij hiervoor eenmalig middelen beschikbaar gesteld om op korte termijn deze waardevolle vondsten (waar nodig) beter te beschermen. Dit betekent overigens niet dat dit daardoor primair en/of uitsluitend de verantwoordelijkheid is van de provincie.

Zoals gesteld zijn wij, naast de instandhouding van een archeologisch depot, wettelijk verantwoordelijk om archeologische vondsten toegankelijk te maken. Wij hebben er voor gekozen deze taak breder in te vullen door de vondsten voor een breder publiek te ontsluiten. Hiervoor hebben wij in 2015 het Huis van Hilde geopend. Voor de exploitatie van het publieksdeel van het Huis van Hilde gaan wij tot en met 2021, net als in de

Wettelijke taak archeologie:

De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor de instandhouding van een provinciaal archeologisch depot. Deze hebben wij ondergebracht in het Huis van Hilde. De gemeenten Alkmaar, Amsterdam, Haarlem, Hoorn en Zaanstad onderhouden een eigen depot. Buiten deze gemeenten zijn wij tevens eigenaar van de vondsten en opgravingsdocumentatie afkomstig van onderzoek. De gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor de ruimtelijke bescherming van archeologische waarden en wettelijk is vastgelegd dat bij ruimtelijke ingrepen de verstoorder verantwoordelijk is voor zorgvuldig archeologisch onderzoek en eventuele opgravingen. Daar waar wij als provincie eigenaar zijn van de vondsten houden wij toezicht op deze activiteiten. Verstoring wordt niet altijd veroorzaakt door een ruimtelijke ingreep. Zo kan ook door natuurlijke oorzaken (zoals erosie) of door bijvoorbeeld schatgraverij vondsten worden blootgelegd. Deze vondsten noemen wij 'toevalsvondsten'.

periode 2015-2016, een overeenkomst aan met een commerciële partij. Om deze toegankelijkheid verder te bevorderen hebben wij ervoor gekozen voor het Huis van Hilde formeel een museumstatus aan te vragen. Hiermee kunnen bezitters van een museumkaart gratis gebruik maken van het museum. Dit zal het herhaalbezoek en daarmee de toegankelijkheid bevorderen. Ook biedt dit meer kansen voor bruikleen en wisseltonstellingen. De doelstelling van Huis van Hilde zal hiermee niet veranderen.

Wij willen het Huis van Hilde benutten om ons beleid breder uit te dragen. Jaarlijks gaan wij een tentoonstelling financieren die raakvlakken heeft met ons bredere beleid. Voorbeelden zijn de tentoonstelling over archeologie in relatie tot de aanleg van de Westfriisaweg in 2015 en de tentoonstelling over aardkundige monumenten (Milieubeleid). Daarnaast voeren wij binnen onze wettelijke taak onderzoeken uit naar collecties. Jaarlijks willen wij een aantal van deze onderzoeken publieksvriendelijk maken en ontsluiten via het Huis van Hilde. Via het Steunpunt blijven wij inzetten op de ondersteuning van gemeenten op het gebied van archeologie en zullen wij het Steunpunt verzoeken hiervoor gebruik te maken van, en samen te werken met, het Huis van Hilde om daarmee het Huis van Hilde als het centrum van de archeologie in Noord-Holland verder te versterken. Tenslotte zetten wij in op een verdere samenwerking tussen Oneindig Noord-Holland en het Huis van Hilde.

Rol en instrumenten

Rol:

Eigenaar

Instrumenten:

- Archeologisch depot
- Exploitatieovereenkomst publieksdeel Huis van Hilde
- Opdrachten (voor berging van toevalsvondsten en onderzoeken)
- Tentoonstellingen gekoppeld aan provinciale opgaven en/of thema's
- Oneindig Noord-Holland

Koppeling programma's en projecten:

Belang archeologie in Leidraad en Omgevingsvisie, tentoonstelling over provinciale opgaven/thema's (bv. infrastructuur).

Resultaat 2020

Vanuit onze rol als eigenaar hebben we het publieksbereik van ons archeologisch depot verbeterd waardoor er voldoende middelen worden gegenereerd zodat het Huis van Hilde zelfstandig kan worden geëxploiteerd. Met de publieksfunctie van het Huis van Hilde hebben we archeologie toegankelijk gemaakt voor een breder publiek.

Concreet hebben wij jaarlijks een tentoonstelling gerealiseerd waarmee aandacht is gegeven aan provinciale opgaven en/of thema's. Voor onderwaterarcheologie hebben we met onze partners bepaald wat ieders verantwoordelijkheid hierin is.

2.4 Financieel kader

Het totale financiële kader voor deze activiteiten bedraagt:

	2017	2018	2019	2020
2.1 Sturing geven aan RO	200.000	200.000	200.000	200.000
2.2 Versterken prov. dragers	6.540.000	6.432.000	6.320.000	6.220.000
2.3 Archeologie	1.818.000	1.218.000	1.218.000	1.068.000
Totaal (euro)	8.558.000	7.850.000	7.738.000	7.488.000

Toelichting: De incidenteel beschikbare middelen uit het coalitieakkoord (onderwaterarcheologie en regionale beeldverhalen) zijn tot en met 2019 opgenomen. Dit verklaart de daling van het bedrag in 2020. Onder paragraaf 2.2 zijn in 2017 en 2018 ook de middelen voor de afbouw van de subsidie aan de Monumentenwacht opgenomen (zie ook hoofdstuk 5).

3. Herbestemming: Ontwikkelen door behoud

Doel: Duurzame benutting van gebouwd incurant erfgoed

‘Herbestemming is dé opgave voor de komende jaren’. Dit stelt het College van Rijksadviseurs in haar advisering aan het Rijk over herbestemmingsopgaven. Demografische en economische ontwikkelingen zorgen voor een groeiende leegstand van karakteristieke gebouwen. Voor de meeste gebouwen worden nieuwe functies gevonden. In sommige gevallen wordt gekozen voor sloop. Voor incurante monumenten (zoals kerken, forten, industrieel erfgoed etc.) ligt dit een stuk lastiger. Gezien de monumentale waarde is sloop vaak geen optie. Het type erfgoed maakt het vinden van een nieuwe bestemming vaak niet eenvoudig.

Juist de incurante monumenten hebben te maken met een groeiende leegstandproblematiek. Zo komt als gevolg van ontkerkelijking 25-50% van de kerken de komende jaren leeg te staan (landelijk 2.000 van de 4.200 kerken). Ook zal als gevolg van schaalvergroting naar verwachting 30% van de agrarische gebouwen, waaronder veel stolpboerderijen, leeg komen te staan. Het industrieel erfgoed kent, ondanks vele succesvolle herbestemmingen (bijvoorbeeld de Westergasfabriek in Amsterdam), nog steeds een grote toekomstige herbestemmingsopgave. Leegstand zet de leefbaarheid van steden en regio's onder druk terwijl sloop de kwaliteit van de omgeving vermindert.

Wat is onze opgave?

Ons monumentenbeleid richt zich van oudsher op restauratie en instandhouding. Met alleen restauratie en onderhoud kunnen niet alle monumenten onderhouden en behouden worden, zeker niet als een monument leegstaat of zijn functie dreigt te verliezen. Om monumenten te kunnen behouden is een duurzame benutting noodzakelijk. Daarom kiezen wij ervoor in ons monumentenbeleid herbestemming centraal te stellen. Vanuit onze traditionele rol voor monumenten zijn wij al betrokken bij diverse herbestemmingsopgaven, bijvoorbeeld voor de Stelling van Amsterdam. Herbestemmen van monumenten is echter een wezenlijk andere opgave dan restauratie van monumenten. Restauratie en onderhoud richten zich meer op ingrepen aan het object zelf en continuering van gebruik, terwijl de (her)ontwikkeling van erfgoed vaak een gebiedsontwikkeling is. Dit vraagt een andere aanpak van ons met een instrumentarium waarmee we maatwerk kunnen leveren. Om opgavegericht te kunnen werken is inzicht in de opgaven en kansen noodzakelijk.

Overheden spelen een belangrijke rol in herbestemmingsprocessen, zowel bij regelgeving en planvorming als bij de financiering. De vorm van deze financiering kan verschillen van directe en indirecte investeringen in respectievelijk het object en de omgevingsfactoren, tot andere financiële instrumenten zoals leningen. Daarnaast kunnen investeringen in behoud en benutting van erfgoed ook een sterke bijdrage leveren aan grotere gebiedsontwikkelingen. Zo heeft de ontwikkeling van de voormalige tramremise De Hallen in Amsterdam een groot effect op de ontwikkeling van de omliggende buurt en zelfs geheel Amsterdam West gehad. De ontwikkeling van erfgoed werkt inspirerend en versterkend voor een groter gebied. Erfgoed is dan ook een sturende factor in grotere gebiedsontwikkelingen. Door ruimtelijke gebiedsontwikkelingen te koppelen aan herbestemming wordt behoud van monumenten haalbaarder, realistischer en aantrekkelijker. Investeringsmiddelen voor monumenten kunnen dus bijdragen aan gebiedsprogramma's. Bijvoorbeeld door investeringen in (herbestemming van) monumenten in stationsgebieden kan een kwaliteitsimpuls worden gegeven aan het programma OV-knooppunten.

Herbestemmingsopgaven verschillen sterk. Met name in NHN zal het niet altijd mogelijk zijn een economisch rendabele bestemming te vinden voor een monument. In de MRA is gezien

de economische groei en de aanwezige investeringskracht van de markt meer mogelijk. Dit vraagt om een eigen aanpak, met bijbehorend instrumentarium, dat aansluit op (her)bestemmingsontwikkelingen zelf, maar ook bruikbaar is in bredere gebiedsontwikkeling. Het is onze opgave om het uitgangspunt 'lening waar kan, subsidie waar moet' toe te passen. Hiermee zullen de subsidiebijdragen efficiënter worden besteed doordat onze middelen daar ingezet worden, waar ze het meest nodig zijn. Zo wordt met een beperkt budget een zo groot mogelijk maatschappelijk effect gerealiseerd. Met maatwerk willen wij goed aansluiten op deze projecten en een bijpassend flexibel instrumentarium ontwikkelen, maar bovenal onze beperkte middelen zo efficiënt mogelijk inzetten. Daarnaast willen wij initiatiefnemers ondersteunen en inspireren om een sluitende exploitatie te realiseren. Duurzaamheidsmaatregelen en andere vormen van financiering, zoals crowdfunding, kunnen bijvoorbeeld ook bijdragen aan een sluitende exploitatie.

Ten aanzien van herbestemming zetten we in op de volgende activiteiten:

- Ontwikkelen van kennis en netwerk voor herbestemming en leegstand
- Stimuleren van het gebruik van erfgoed

Wat gaan we doen?

3.1 Ontwikkelen kennis en netwerk voor herbestemming en leegstand

Aangezien herbestemming een wezenlijk andere opgave is dan de meer traditionele instandhoudingsopgave van monumenten is de eerste stap om de opgave goed in kaart te brengen. Aansluitend op de Monumentenmonitor ontwikkelen wij een Leegstandsmonitor waarmee wij de (naderende) leegstandsopgave in beeld brengen en deze blijvend gaan monitoren. Wij leggen hierbij de relatie met de bredere regionale leegstandsproblematiek, bijvoorbeeld als het gaat om bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel. De Leegstandsmonitor richt zich in eerste instantie op de rijksmonumenten en provinciale monumenten. Op hoofdlijnen willen wij ook inzicht krijgen in de opgave onder gemeentelijke monumenten en karakteristiek vastgoed. Deze kennis delen wij actief met de gemeenten om ze bewust te maken van de gemeentelijke leegstandsopgave en stimuleren hier tijdig (ruimtelijk) beleid op te ontwikkelen. Daarnaast gaan wij onderzoeken of de Monumentenmonitor uitgebreid kan worden met energiegegevens van monumenten. Zo kunnen wij inzicht krijgen in het daadwerkelijke verbruik van monumenten en signaleren waar kansen liggen om het verbruik te verminderen en/of te verduurzamen.

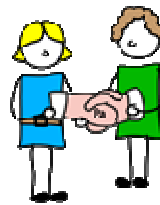
Door middel van de Kanskaart maken wij de economische en/of maatschappelijke potentie van monumenten inzichtelijk en daarmee ook de mogelijkheden voor herbestemming. Wij maken de Kanskaart ontwikkelingsgericht zodat deze goed aansluit op gebiedsopgaven van onszelf en onze partners. Ook voor gemeenten is herbestemming een belangrijke opgave. Gemeenten ondersteunen wij door herbestemming een belangrijke taak te maken van het Steunpunt. Naast kennis gaan wij ook een sterk netwerk ontwikkelen om actief de opgedane kennis en kansen binnen te ontsluiten en om actief opgaven aan te kunnen jagen en te ondersteunen. Als partner hebben wij de taak, in samenwerking met onze directe partners, netwerkbijeenkomsten te organiseren en aanvullende projecten (bijvoorbeeld handleidingen) te ontwikkelen. Netwerkbijeenkomsten kunnen gebiedsgericht (bijvoorbeeld gekoppeld aan een gebiedsopgave), opgavegericht (bijvoorbeeld erfgoed en duurzaamheid) of thematisch (bijvoorbeeld herbestemming industrieel erfgoed) ingestoken worden. Tot slot zien wij dat veel partijen zich met herbestemming bezighouden en dat kennis versnipperd wordt ontsloten. Samen met onze partners gaan wij deze kennis meer gebundeld ontsluiten om daarmee eigenaren en ontwikkelaars te ondersteunen.

Rol en instrumenten

Rol:

Partner

- Eigen provinciale doelen en gelijkwaardige doelen van anderen
- Gelijkwaardig gezamenlijk belang
- Onderhandelen
- Communicatieve inzet om partnership te starten
- Financiële en procesinzet om partnerrol vorm te geven
- Juridische inzet om partnership te bevestigen

Instrumenten:

- Netwerkbijeenkomsten
- Kanskaart
- Leegstandsmonitor
- Opdrachten (onderzoek, handleidingen)
- Steunpunt Monumenten en archeologie

Koppeling programma's en projecten:

Leegstandsmonitor economie

Resultaten 2020

Vanuit onze rol als partner hebben wij kennis en een relevant netwerk ontwikkeld. Wij hebben inzicht in de bestaande en naderende regionale leegstandsopgave. Gericht op onze partners hebben wij kennis actief ontsloten. Door onze inzet hebben wij onze partners gestimuleerd bij te dragen aan de herbestemmingsopgave.

Concreet hebben wij hiervoor een Leegstandsmonitor ontwikkeld. Wij werken nauw samen met onze partners en zetten ons actief in voor kennisontwikkeling en -deling. Kennisontsluiting gebeurt op een efficiënte manier in samenwerking met onze partners waarbij de eigenaar/ontwikkelaar centraal staat. Jaarlijks organiseren wij (netwerk)bijeenkomsten gericht op de dan actuele opgaven en/of kansen. Ter ondersteuning van gemeenten hebben wij een Steunpunt vormgegeven, waarin herbestemming een belangrijk thema is.

3.2 Stimuleren van het gebruik van erfgoed

Herbestemming is een langdurig proces: van de initiatieffase, via de planvorming en uitvoering, tot de beheer- en exploitatiefase. Ook tijdelijk gebruik en maatregelen om huidig gebruik te verlengen, kunnen hier onderdeel van uitmaken. Denk bijvoorbeeld aan een tijdelijke functie om de bekendheid van en het draagvlak voor een monument te vergroten. In elke fase speelt de overheid een rol, maar deze kan per casus verschillen. Door maatwerk te leveren sluiten wij goed aan op de fases en onze partners. Zo gaan wij voor de initiatieffase en planvormingsfase door met de succesvolle uitvoeringsregeling voor haalbaarheidsonderzoeken. Deze willen wij verbreiden naar onderzoek voor exploitatiemogelijkheden en duurzaamheidsscans.

We stellen een Loods Herbestemming aan die bottom-up met eigenaren herbestemming van monumenten gaat aanjagen. De Loods zien wij binnen de kaders van zijn/haar opdracht als instrument om eigenaren te begeleiden in met

Loods Herbestemming

De Loods Herbestemming jaagt herbestemming van monumenten aan door vraag en aanbod bij elkaar te brengen en eigenaren en initiatiefnemers te ondersteunen. De focus ligt op herbestemming van industrieel, religieus en agrarisch erfgoed en op opgaven binnen de bredere provinciale gebiedsopgaven (Noordzeekanaalgebied, OV-knooppunten en Markermeerdijken). Daarnaast zal de Loods gebiedsgericht kansen signaleren en uitdragen voor duurzaamheid en energietransitie. Vanuit de provinciale en bovenlokale opgaven werkt onze Loods samen met de bestaande lokale loodsen.

name de initiatiefase en de planvormingsfase. De focus van de opdracht aan de Loods ligt op de categorieën waar het grootste provinciaal belang ligt: industrieel erfgoed, agrarisch erfgoed en religieus erfgoed. Daarnaast willen wij de loods inzetten binnen specifieke gebiedsopgaven. OV-knooppunten door herbestemmingsopgaven in stationsgebieden, Markermeerdijken door opgaven in nabijheid van de dijk. De loods moet aansluiten op de bredere ambitie vanuit de MRA Agenda Cultuur om een Loods Monumenten MRA aan te stellen. De opdracht aan de Loods loopt in eerste instantie tot en met 2018, wanneer wij de effectiviteit van dit nieuwe instrument zullen evalueren.

Ook in de uitvoeringsfase willen wij bijdragen aan herbestemming van monumenten. Wij gaan onze restauratiemiddelen voor rijksmonumenten inzetten voor restauratie binnen herbestemmingsopgaven en gebiedsopgaven. Binnen de uitvoeringsregeling restauratie rijksmonumenten prioriteren wij herbestemmingsopgaven van religieus, industrieel en agrarisch erfgoed en van rijksmonumenten binnen de provinciale gebiedsprogramma's.

Noord-Hollands Fonds voor Monumenten en Herbestemming

De 4 miljoen euro voor herbestemming voegen wij toe aan het Noord-Hollands Fonds voor monumenten, een fonds van 5,1 miljoen euro voor monumenten in NH binnen het Nationaal Restauratiefonds zodat er een fonds van 9 miljoen ontstaat. Deze middelen worden aangewend voor laagrentedragende leningen ter dekking van herbestemmings- en verduurzamingskosten voor beschermde monumenten en karakteristiek vastgoed die geen woonhuis zijn (incourant). Herbestemmingskosten zijn vooral verbouwingkosten die gemaakt moeten worden om een gebouw een nieuwe functie te geven. Deze verbouwingkosten moeten altijd onderdeel uitmaken van het monument of het karakteristieke vastgoed. Daarnaast zijn er, in mindere mate, ook proces- en planvormingskosten. Duurzaamheidsmaatregelen kunnen bijdragen aan de instandhouding van monumenten omdat de exploitatielasten afnemen en mogelijkheden voor gebruik toenemen. Het fonds blijft ook leningen bieden voor stolpen (herstel daken) en restauratie van courante provinciale monumenten. Het betreft een revolverend fonds, waarbij de middelen terugvloeien en daardoor opnieuw aangewend kunnen worden. Bij de uitwerking van het fonds stellen wij samen met het NRF indicatoren op voor de inhoudelijke en financiële beoordeling van de plannen. Definitieve goedkeuring van het toekennen van leningen zal altijd via de provincie verlopen.

Naast subsidie verbreden wij ons financieel instrumentarium met leningen voor herbestemmingen. Wij voegen de 4 miljoen euro die in het Coalitieakkoord gereserveerd is voor een Fonds Herbestemming toe aan het Noord-Hollands Fonds voor Monumenten binnen het Nationaal Restauratiefonds. Deze worden toegevoegd aan de in 2012 door de provincie beschikbaar gestelde 5,1 miljoen euro leningen voor restauratie van provinciale monumenten en het herstel van daken van stolpboerderijen. Deze middelen zijn nog niet geheel besteed en wij gaan het restant dan ook mede inzetten voor onze herbestemmingsdoelen. Hiermee komt er een aanzienlijk budget beschikbaar specifiek voor herbestemming. Leningen zijn bedoeld voor herbestemmingskosten en duurzaamheidsmaatregelen van rijksmonumenten en provinciale monumenten. Hiervoor zijn op dit moment weinig tot geen financiële instrumenten beschikbaar. Ook eigenaren van gemeentelijke monumenten en karakteristiek vastgoed vallend onder industrieel, religieus of agrarisch erfgoed kunnen leningen aanvragen. Leningen via NRF hebben meerwaarde ten opzichte van leningen van banken. Bankleningen kennen zakelijke regels gericht op zo min mogelijk risico. NRF stelt behoud benutting monument centraal en kan daarom verder gaan dan reguliere banken. Daarnaast dienen leningen van het NRF als keurmerk voor banken, zorgen voor meer financiële mogelijkheden bij banken vanwege de verdeling van het risico en werken ze hierdoor vaak juist aanvullend op bancaire leningen.

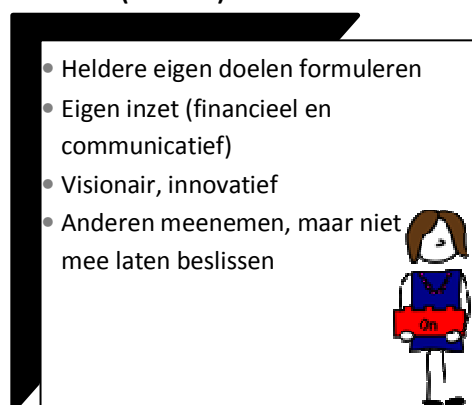
In overleg met het Servicepunt Duurzame Energie gaan wij de mogelijkheden voor duurzame benutting van monumenten onder de aandacht brengen. Het Steunpunt vragen wij om gemeenten te ondersteunen met goede voorbeelden en een kennisbank.

Wij zijn, tot slot, nooit de enige partij die investeert in een herbestemming. Op basis van de uitkomsten van de pilot voor crowdfunding (gereed eind 2016) bepalen wij eventuele vervolgvaciviteiten gaan uitvoeren. Hiermee willen wij aansluiten op de trend van de energieke samenleving om door middel van crowdfunding extra middelen en draagvlak te genereren voor de opgave.

Rol en instrumenten

Rol:

(Beleids-)ontwikkelaar

Instrumenten:

- Crowdfunding
- Loods Herbestemming
- Subsidie:
  - Haalbaarheidssondezoeken
  - Exploitatiemogelijkheden
  - Benutting Uvr Restauratie en Onderhoud Rijksmonumenten
- Leningen:
  - Herbestemmingskosten
  - Duurzaamheidsmaatregelen

Koppeling programma's en projecten: Uitvoeringsprogramma Stelling van Amsterdam, diverse gebiedsprogramma's (Loods), Duurzame Energie (Servicepunt).

Resultaat in 2020

Vanuit onze rol als beleidsontwikkelaar hebben wij een instrumentarium voor herbestemming ontwikkeld dat goed aansluit op de opgave en instrumenten van onze partners. Hiermee hebben wij het gebruik van erfgoed en specifiek de benutting van industrieel, religieus en agrarisch erfgoed gestimuleerd. Door onze gebiedsgerichte benadering en aansluiting op bredere gebiedsopgaven hebben wij het (her)gebruik van erfgoed gestimuleerd.

Concreet hebben wij met de verbreding van het Noord-Hollands Fonds voor Monumenten naar leningen voor benutting en herbestemming van monumenten ons financiële instrumentarium vergroot. Door koppeling met de reeds bestaande middelen voor monumenten in Noord-Holland ontstaat een substantieel fonds, waaruit wij jaarlijks minimaal twee leningen hebben verstrekt voor incourant erfgoed. Met de Loods Herbestemming hebben wij een proactief instrument ontwikkeld, waarmee binnen (gebieds)opgaven actief herbestemming bij eigenaren is aangejaagd.

3.3 Financieel kader

Het totale financiële kader voor deze activiteiten bedraagt:

	2017	2018	2019	2020
3.1 Kennis en netwerk	337.000	337.000	337.000	337.000
3.2 Stimuleren gebruik	250.000	250.000	250.000	250.000
Totaal (euro)	587.000	587.000	587.000	587.000

Noord-Hollands Fonds voor Monumenten en Herbestemming (incidenteel)	4.000.000
---	------------------

4. Culturele infrastructuur: Ontwikkelen bovenlokaal netwerk

Doel: Goed regionaal bereikbare en toegankelijke culturele infrastructuur met voldoende diversiteit

De aanwezigheid van cultuur draagt bij aan de kwaliteit van de woon- en leefomgeving en is van grote waarde voor de aantrekkelijkheid van Noord-Holland als toeristische en recreatieve bestemming. Overheden hebben de afgelopen jaren echter veel bezuinigd op cultuur waardoor lokale voorzieningen, zoals theaters en bibliotheken, onder druk komen te staan. Vooral in NHN en aan de randen van de MRA is hierdoor sprake van een verschraling van het culturele aanbod. (Inter)nationale publiekstrekkingen, met name gelegen in Amsterdam, vertonen daarentegen groei. Hierdoor neemt de druk op de stad toe waardoor ook het verschil tussen Amsterdam en de rest van de provincie groeit.

Wat is onze opgave?

Het in stand houden van culturele voorzieningen is primair een taak van de gemeenten. Door bezuinigingen zijn vooral gemeenten in het landelijk gebied niet in staat alle (lokale) culturele voorzieningen overeind te houden. Het verdwijnen van deze voorzieningen heeft effect op de leefbaarheid van het gebied, al is het belang van lokale aanwezigheid vaak beperkter dan gedacht. Het effect van culturele voorzieningen op de leefbaarheid en toeristische en recreatieve aantrekkingskracht van een regio is voornamelijk afhankelijk van de bereikbaarheid, toegankelijkheid en de kwaliteit; de kwantiteit en nabijheid van voorzieningen spelen een minder grote rol. Dit vraagt om een andere benadering van de culturele infrastructuur, waarbij de bereikbaarheid en toegankelijkheid van kwalitatief hoogwaardige culturele voorzieningen centraal staan. Dit betekent dat culturele infrastructuur een regionale opgave is met een belangrijke tweedelijnsstaak voor de provincie als partner en bemiddelaar.

Voor de provincie is regionale leefbaarheid een belangrijk thema, maar het is aan gemeenten om hierin een afweging te maken en deze opgave regionaal te benaderen. Uit interviews blijkt dat gemeenten voor de provincie vooral een belangrijke kennis- en netwerkrol zien om regionale netwerken te ondersteunen.³ Maatwerk is hierbij van belang, omdat de behoeften per regio sterk verschillen.

Ten aanzien van culturele infrastructuur zetten wij in op de volgende activiteiten:

- Ontwikkelen van kennis en netwerk culturele infrastructuur
- Stimuleren van en participeren in regionale cultuurnetwerken
- Toegankelijk en bereikbaar houden van het provinciaal bibliotheeknetwerk
- Bevorderen van de kwaliteit van cultuureducatie in het basisonderwijs

4.1 Ontwikkelen van kennis en netwerk culturele infrastructuur

Een scherp beeld van de opgaven is van belang om kennis over te dragen. Door middel van onderzoek maken wij (regionale) opgaven inzichtelijk en agenderen deze opgaven en mogelijke kansen bij gemeenten. Verschillende demografische ontwikkelingen als vergrijzing, mobiliteit, digitalisering en verstedelijking hebben invloed op de ontwikkeling van culturele infrastructuur. Onderzoek naar de staat van culturele infrastructuur en de invloed van verschillende trends en ontwikkelingen geven een goed beeld van regionale opgaven. Dit onderzoek ondersteunt gemeenten bij het maken van keuzes en zoeken naar regionale

³ In juli 2016 heeft een ambtelijke ronde langs gemeenten plaatsgevonden waarbij gemeenteambtenaren Cultuur en Erfgoed zijn geïnterviewd n.a.v. de resultaten van de 'Quickscan Opgaven Gemeenten' (zie bijlage 6 van Kadernota 2017-2020, zoals vastgesteld door Provinciale Staten op 23 mei 2016).

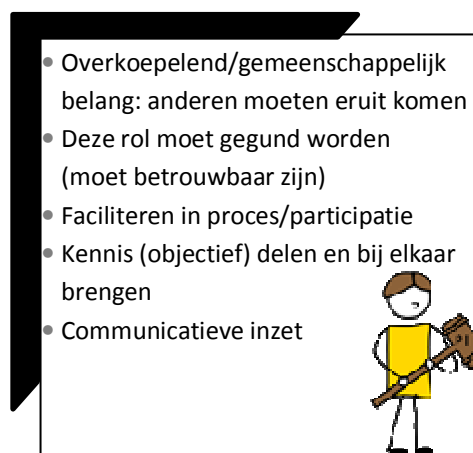
afstemming. Daarbij helpt het ons om de juiste thema's te agenderen in de regio en aansluiting te zoeken bij provinciale gebiedsprogramma's als OV-knooppunten (bereikbaarheid) en de Regionale Actieplannen Wonen (voorzieningen). Bestaande regionale samenwerkingsverbanden ondersteunen wij door middel van aanvullend onderzoek, zoals bezoekersstromenonderzoeken. Ook brengen wij belangrijke culturele thema's onder de aandacht zoals cultureel ondernemerschap (leefstijlenatlas⁴ en crowdfunding) en digitale infrastructuur. De provinciale website gebruiken wij als kennisbank om informatie vrij toegankelijk te maken voor onze partners.

Onze agenderende rol vullen wij onder andere in als partner en bemiddelaar door gesprekken te voeren met gemeenten en de organisatie van netwerkbijeenkomsten. Per onderwerp kan dit netwerk verschillen; soms gericht op heel Noord-Holland, dan weer op de MRA of een kleinere regio. Wij zetten de Uitmarkt als jaarlijkse ontmoeting van bestuurders voort; in ieder geval tot en met het einde van het sponsorcontract van de provincie met de Uitmarkt (2019).

Rol en instrumenten

Rol:

Bemiddelaar

Instrumenten:

- Netwerkbijeenkomsten
- Opdrachten (kanskaart, onderzoeken, voorbeeldprojecten)
- Monitor

Koppeling programma's en projecten:
Regionale Actieplannen Wonen, OV-knooppunten

Resultaat 2020

Vanuit onze rol als bemiddelaar hebben wij de regionale opgaven en kansen in kaart gebracht en breed gedeeld. Gemeenten zijn zich daardoor meer bewust van het belang van regionale samenwerking op gebied van cultuur en gebruiken ons onderzoek en kennis om tot regionale afstemming te komen.

Concreet hebben wij een kennisbank ontwikkeld voor relevante informatie en onderzoek die aansluit op de wensen van onze partners, met name de gemeenten. Waar nodig, hebben wij aanvullende (regionale) onderzoeken uitgevoerd, waarmee wij ook maatwerk hebben kunnen leveren. Daarnaast hebben wij verschillende netwerkbijeenkomsten georganiseerd en jaarlijks een bestuurlijke bijeenkomst tijdens de Uitmarkt.

4.2 Stimuleren van en participeren in regionale cultuurnetwerken

Wij faciliteren bestaande culturele netwerken van gemeenten om tot duurzame regionale afstemming en efficiënte samenwerking te komen. Bereikbaarheid en toegankelijkheid van culturele infrastructuur is een regionaal vraagstuk en vraagt om een andere benadering van cultuurbeleid door zowel gemeenten, instellingen als provincie. Gemeenten hebben aangegeven behoefte te hebben aan inbreng van kennis en procesbegeleiding om regionale

⁴ Meer informatie op: www.noord-holland.nl/leefstijl.

afstemming te bevorderen. Per regio kan de uitvoering, omvang en mate van afstemming van een netwerk sterk verschillen. Afhankelijk van het regionale vraagstuk en de behoefte van het netwerk kiezen wij daarom afwisselend voor een rol als partner of als bemiddelaar waarbij verschillende instrumenten kunnen worden ingezet.

Wij participeren in het samenwerkingsverband van de MRA. Cultuur wordt binnen het hoofdstuk "De leefkwaliteit verbeteren" van MRA Agenda als belangrijk thema benoemd en daarmee verbonden aan andere thema's binnen de samenwerking zoals economie en landschap. In de werkgroep Cultuurimpuls MRA werken wij samen met alle gemeenten aan een betere spreiding en bereikbaarheid van culturele infrastructuur in de hele regio. De werkgroep heeft drie pijlers benoemd om dit te bereiken: (1) versterking en positionering van kunst en cultuur in de MRA, (2) spreiding toerisme en marketing, (3) metropolitaan erfgoed en landschap. De provincie heeft binnen de Cultuurimpuls een rol als verbinder en als trekker op bepaalde thema's.

Daarnaast ondersteunen wij regio's die behoefte hebben om cultuurbeleid regionaal op te pakken. Wij sluiten aan bij bestaande samenwerkingsverbanden of initiatieven van regio's om tot samenwerking te komen. Dit zien wij onder andere in de regio's Alkmaar, West-Friesland en Gooi en Vechtstreek. Onze inzet kan bestaan uit bijdragen aan netwerkbijeenkomsten, de opzet van een regionale visie of profiel voor cultuur of een regionale kwartiermaker cultuur. Voorwaarde daarbij is dat de regio zelf ook een bijdrage levert en eigenaar of opdrachtgever van het proces blijft. Dit om de doorwerking en borging van de activiteiten en instrumenten doeltreffender te laten zijn.

Rol en instrumenten

Rol:

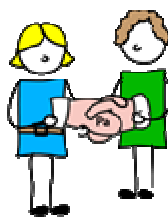
Partner

- Eigen provinciale doelen en gelijkwaardige doelen van anderen
- Gelijkwaardig gezamenlijk belang
- Onderhandelen
- Communicatieve inzet om partnership starten
- Financiële- en procesinzet om partnerrol vorm te geven
- Juridische inzet om partnership te bevestigen

Instrumenten:

- MRA Agenda cultuur
- Bijdragen en subsidies (regionale visies/profielen, regionale culturele kwartiermakers)

Koppeling programma's en projecten:
MRA Agenda

Resultaat in 2020

Vanuit onze rol als partner hebben wij gemeenten dichter bij elkaar gebracht om tot meer regionale afstemming en regionaal gedragen visies op gebied van culturele infrastructuur te komen. De regio's in NHN hebben we ondersteund door vraaggericht processen te faciliteren die leiden tot regionale samenwerking.

Hoe deze activiteiten er concreet uit gaan zien zal per regio verschillen. In ieder geval zijn in samenwerking met gemeenten in de MRA de acties uit de cultuurimpuls uitgevoerd en hebben geleid tot vervolgacties en afspraken.

4.3 Toegankelijk en bereikbaar houden van het provinciaal bibliotheeknetwerk

ProBiblio is onze provinciale ondersteuningsinstelling (POI) voor bibliotheken en voert onze wettelijke taken in het bibliotheekstelsel uit. Wij zien de bibliotheekfunctie als belangrijk onderdeel van de culturele infrastructuur en richten onze activiteiten daarom vooral op het regionaal bereikbaar, toegankelijk en relevant houden van de bibliotheek.

Wij hebben onderzocht in hoeverre het huidige beschikbare budget voldoende is voor de uitvoering van deze taken.⁵ Uit het onderzoek blijkt dat er verschillende manieren zijn om dit uit te voeren. Voor het interbibliothecair leenverkeer (IBL) geldt dat ons serviceniveau gemiddeld is. Daarmee concluderen we dat het huidige budget voldoende is om deze wettelijke taak uit te voeren. De andere wettelijke taken (innovaties voor de lokale bibliotheek en netwerkverantwoordelijkheid) zijn deels nieuw en vullen wij in overleg met ProBiblio nader in. Met andere provincies en het Rijk maken wij afspraken of ontwikkelen visies om de uitvoering van de wet zo efficiënt mogelijk in te vullen.

Binnen onze taak op het gebied van innovatie zetten wij in op de regionale bereikbaarheid, toegankelijkheid en kwaliteit van de bibliotheekfunctie en op innovatie van onze wettelijke taak. Wij zien daarom toe op het benutten van innovatie als middel om het IBL in stand te houden en toekomstgericht te maken. Aansluitend op de landelijke innovatieagenda vragen wij ProBiblio een eigen innovatieprogramma op te stellen gericht op de eigen taken. Daarbij stimuleren we dat provinciale kennis van bestaande innovatieve instrumenten worden meegenomen. Hierbij kan gedacht worden aan de leefstijlenatlas en het crowdfunding platform Voordekunst. Daarnaast zien wij dat innovatie gebaat is bij inspiratie en creativiteit van buiten de sector. Wij onderzoeken daarom de mogelijkheid om activiteiten te ontwikkelen om tot nieuwe cross-overs te komen. Dit aanvullend op de subsidierelatie met ProBiblio en in nauwe samenwerking met betrokken partijen uit het netwerk.

Onder de netwerkverantwoordelijkheid verstaan wij dat lokale bibliotheken kunnen profiteren van landelijke trajecten, zoals de digitale infrastructuur en een landelijk collectiebeleid. Daarbij bieden wij ook ondersteuning aan de vorming van een provinciaal bibliotheeknetwerk waarin bibliotheken uitvoering geven aan programma's op basis van de prioriteiten van de landelijke innovatieagenda. Wij vragen aan ProBiblio het regionale bibliotheeknetwerk te ondersteunen en deze te benutten bij de uitrol van landelijke trajecten.

Wettelijke taak in bibliotheekstelsel

In de Bibliotheekwet is het takenpakket voor de verschillende overheden vastgelegd. De provincies zijn verantwoordelijk voor het interbibliothecair leenverkeer (IBL, de distributie van fysieke werken tussen de bibliotheken) en de ontwikkeling van innovaties ten behoeve van lokale bibliotheken. Verder draagt de provincie een netwerkverantwoordelijkheid in samenwerking met andere deelnemers aan het bibliotheeknetwerk.

⁵ Zie onderzoek 'Provinciale taken in het bibliotheekstelsel' zoals verzonden aan PS op 30 maart 2016 (Kenmerk brief: 711209/776832)

Rol en instrumenten

Rol:

Opdrachtgever

- Doel, eisen en resultaten helder definiëren en toetsen
- Samenwerking met de markt
- Financiële en juridische sturing (geld, wettelijke taak)

Instrumenten:

Boekjaarsubsidie aan POI (ProBiblio)

Koppeling programma's en projecten:
Samenwerkingsverbanden gemeenten.

Resultaat 2020

Als opdrachtgever van de provinciale ondersteuningsinstelling hebben wij zorg gedragen voor uitvoering van onze wettelijke taken. IBL is daarbij verder ontwikkeld waardoor het beter aansluit bij de veranderende maatschappij waarin digitalisering steeds belangrijker wordt. Ook zijn landelijke trajecten, die bijdragen aan de bereikbaarheid en toegankelijkheid van voorzieningen, regionaal uitgerold. ProBiblio heeft een innovatieprogramma opgesteld dat in 2018 in werking treedt. Verder hebben wij crossovers met andere sectoren onderzocht om innovatie voor de lokale bibliotheek te stimuleren.

4.4. Bevorderen van de kwaliteit van cultuureducatie in het basisonderwijs

In het Coalitieakkoord hebben wij incidenteel middelen beschikbaar gesteld voor het vervolg van het programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CMK). Aansluitend op de landelijke regeling CMK 2017-2020 geven wij invulling aan onze provinciale rol als partner. Onze rol gaan wij, gezien onze andere beleidsprioriteiten, minder sturend invullen dan voorheen. Met het Rijk/OCW hebben wij een intentieovereenkomst gesloten. Wij matchen voor de periode 2017-2020 het programma met in totaal 1 miljoen euro (jaarlijks 250.000).

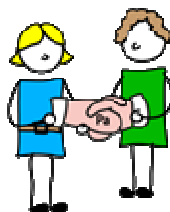
Binnen het programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2017-2020 wordt ingezet op een verdere verdieping van wat in de periode 2013-2016 is gerealiseerd op het gebied van cultuuronderwijs in het primair onderwijs en het vergroten van het aantal deelnemende scholen. Stichting Plein C zal met deelnemende Noord-Hollandse gemeenten en culturele instellingen een plan voor Noord-Holland voor 2017-2020 opstellen en dit indienen bij het Fonds voor Cultuurparticipatie. Als het fonds het plan goedkeurt zal Plein C het programma voor Noord-Holland coördineren en de hieruit voortkomende taken uitvoeren.

Rollen en Instrumenten

Rol:

Partner

- Eigen provinciale doelen en gelijkwaardige doelen van anderen
- Gelijkwaardig gezamenlijk belang
- Onderhandelen
- Communicatieve inzet om partnership te starten
- Financiële- en procesinzet om partnerrol vorm te geven
- Juridische inzet om partnership te bevestigen

Instrumenten:

- Subsidie aan Plein C

Resultaat 2020

Vanuit onze rol als partner hebben wij de bestuurlijke afspraak uitgevoerd en gemonitord op de uitvoering ervan.

4.5 Financieel kader

Het totale financiële kader voor deze activiteiten bedraagt:

	2017	2018	2019	2020
4.1 Kennis en netwerk	100.000	100.000	100.000	100.000
4.2 Ondersteuning netwerk	116.000	116.000	116.000	116.000
4.3 Bibliotheken	2.384.000	2.384.000	2.384.000	2.384.000
4.4 Cultuureducatie	250.000	250.000	250.000	250.000
Totaal (euro)	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000

Toelichting: Cultuureducatie betreft incidentele middelen beschikbaar gesteld vanuit het Coalitieakkoord en zijn gekoppeld aan de afspraken Cultuureducatie met Kwaliteit 2017-2020.

5. Instrumenten op maat

Wij kiezen voor een flexibel instrumentarium om maatwerk mogelijk te maken. Dit maatwerk is nodig om de beperkte middelen efficiënt in te zetten en in te kunnen spelen op de sterke regionale verschillen. Daarnaast biedt flexibiliteit ons de mogelijkheid om beter aan te sluiten op initiatieven van onze partners en particulieren. Dit betekent niet dat wij ons huidige instrumentarium volledig herzien. Effectieve bestaande instrumenten zetten wij voort, zoals de uitvoeringsregelingen voor restauratie monumenten, en sturen wij bij op basis van de nieuwe beleidsprioriteiten.

Maatwerk in financiële instrumenten

Per activiteit en bijbehorende rol van de provincie hoort een andere aanpak. Daar waar wij eigenaar zijn (Huis van Hilde) of de rol van beleidsontwikkelaar hebben, zetten wij proactief ons opdrachtenbudget in. Als wij de rol van partner of bemiddelaar hebben en onze partners primair aan zet zijn, kiezen wij voor subsidies. Maatwerk betekent ook dat wij duidelijke keuzes maken. Zo stellen wij industrieel, religieus en agrarisch erfgoed centraal in ons monumentenbeleid en bijbehorende instrumenten. De herbestemmingsopgave vraagt om maatwerk, waarbij ons uitgangspunt is: 'lening waar kan, subsidie waar moet' om hiermee de middelen efficiënt te kunnen inzetten. Subsidie wordt alleen verstrekt daar waar men niet in staat is een lening aan te gaan, maar het project wel maatschappelijk relevant is en de aanvragende partij wel in staat is het gerestaureerde vervolgens te onderhouden. Met leningen voor herbestemmingskosten en duurzaamheidsmaatregelen als nieuw instrument kunnen wij dit uitgangspunt ook beter toepassen. In onderstaand schema is per instrument opgenomen wat maatwerk betekent voor de verschillende type monumenten. Wij zoeken hierbij de aansluiting bij al bestaande financiële instrumenten van onze partners. Zo zijn bij het Nationaal Restauratiefonds bijvoorbeeld al mogelijkheden voor leningen voor restauraties van rijksmonumenten.

Overzicht financiële instrumenten restauratie, onderhoud en herbestemming

	Rijks-monumenten		Provinciale Monumenten		Gemeentelijke monumenten		Karakteristiek vastgoed	
Financiële instrumenten	incourant	courant	incourant	courant	incourant	courant	incourant	courant
Leningen (Noord-Hollands Fonds voor Monumenten)								
Lening restauratie				x	x *		x *	
Lening herbestemmingskosten	x		x		x*		x *	
Lening duurzaamheidsmaatregelen	x		x		x*		x *	
Lening onderhoud herstel daken stolpboerderijen					x	x	x	x
Subsidie								
Subsidie restauratie	x		x					
Subsidie onderhoud			x	x				
Subsidie molens	x							
Subsidie haalbaarheidsonderzoeken herbestemming	x		x		x		x	

x* geldt alleen voor industrieel, religieus en agrarisch erfgoed

Gebiedsgerichte aanpak

De reikwijdte van het cultuurbeleid is zowel inhoudelijk als financieel beperkt. Zoals gezegd pakken wij onze opgaven nadrukkelijk niet alleen op en sluiten wij aan bij projecten en programma's van derden. Dit kunnen andere provinciale projecten zijn, maar ook programma's en projecten van partners. Hierbinnen stellen wij ons op als proactieve partner door te participeren. Enerzijds door zelf in te zetten, instrumenten of middelen in te brengen en

anderzijds om deze van derden te benutten om direct of indirect bij te dragen aan onze doelen. In onderstaand kader is, ter illustratie, opgenomen hoe dit in de praktijk kan uitwerken binnen een gebiedsprogramma (OV-knooppunten).

Voorbeeld gebiedsgerichte uitwerking: Cultuur in OV-knooppunten

Omschrijving programma: In Noord-Holland zijn alle 60 treinstations en 4 grote busstations aangewezen als OV-knooppunten. De OV-knooppunten zijn de entrees van binnensteden en omliggende wijken of toegangspoorten naar recreatieve gebieden. Stationsomgevingen zijn belangrijke schakels in de reis van mensen op weg naar werk, voorzieningen of recreatieve bestemmingen. De provincie wil knooppuntontwikkeling stimuleren.

Inbreng cultuur in gebiedsprogramma:

- Middelen restauratie en onderhoud binnen cirkels knooppunten prioriteren (criteria, eventueel vrijspelen middelen)
- Kanskaart voor monumenten bij knooppunten (economische benutting)
- Identiteitsvraagstuk lijnen en (stations)gebieden (methode regionaal beeldverhaal)
- Herbestemmingsopgave (alle instrumenten, specifiek middelen van het fonds reserveren voor opgaven binnen het programma en als opdracht voor de Loods Herbestemming om, bottom-up, projecten aan te jagen rondom OV-knooppunten)
- Onderzoek bereikbaarheid culturele voorzieningen (kennis ontwikkelen en delen)

Bijdrage gebiedsprogramma aan cultuurdoelen:

- Aantrekkelijk OV voor spreiding bezoekers MRA (Cultuurimpuls)
- Investerings van derden in toegankelijkheid en bereikbaarheid monumenten en culturele voorzieningen qua:

a) Stationsgebied: Bijvoorbeeld Huis van Hilde in Castricum

b) Toegangspoort culturele waarden in omliggende landschappen (bijvoorbeeld naamsverandering Station Zaanse Schans of bewegwijzering vanaf station.

Uitvoeringspartners

Niet altijd voeren wij de activiteiten zelf uit. Ook voor de komende periode kiezen wij er voor om voor de uitvoering de samenwerking aan te gaan met een aantal partners:

Met het Rijk hebben wij een bestuurlijke afspraak om een Steunpunt Monumenten en Archeologie voor gemeenten in stand te houden. Hiervoor hebben wij 160.000 euro beschikbaar, waarvan 80.000 euro Rijksmiddelen. In het nieuwe cultuurbeleid willen wij het Steunpunt meer in relatie tot de bredere ruimtelijke opgaven inzetten. Hier liggen ook vaak de vragen van gemeenten om ondersteuning, samen met de consequenties van de Omgevingswet voor het monumenten- en archeologiebeleid. Aanvullend op de bestuurlijke afspraak vragen wij het Steunpunt om voor de thema's transformatie cultuurlandschap (Leidraad Landschap en Cultuurhistorie), Omgevingswet/visie, archeologie en herbestemming activiteiten te ontwikkelen, waarbij gemeenten proactief worden ondersteund in deze opgaven. Hiervoor hebben wij jaarlijks maximaal 300.000 euro subsidie beschikbaar, waardoor het totaal van de meerjarige projectsubsidie (2017 t/m 2020) op maximaal 460.000 euro per jaar uit komt. Op voorhand is er geen partij die kennis en expertise of netwerk (bij gemeenten) heeft op alle bovenstaande onderdelen. Cultuurcompagnie NH en Mooi NH beschikken gezamenlijk wel over deze kennis en expertise. Wij hebben deze partijen gevraagd om voor 1 oktober 2016 te komen tot een voorstel voor de invulling van het Steunpunt met een gezamenlijk opgesteld activiteitenplan. Mocht dit niet lukken dan gaan wij door middel van een uitvoeringsregeling (in de vorm van een tender) een partij selecteren die voor ons deze taken de komende jaren gaat uitvoeren. Deze uitvoeringsregeling zal dan na vaststelling van het beleidskader zo snel mogelijk door ons worden opengesteld.

ProBiblio is en blijft onze uitvoeringsorganisatie voor de wettelijke taken op het gebied van bibliotheken. Met Stichting Plein C maken we voor de periode 2017-2020 afspraken over de uitvoering van Cultuureducatie met Kwaliteit.

Met Stichting Oneindig Noord-Holland (SONH) willen wij afhankelijk van het nieuwe meerjarenplan 2017 en verder, nieuwe afspraken maken over de verdere verzelfstandiging. In ieder geval zal vanaf 2017 geen sprake meer zijn van een instandhoudingssubsidie en zal de eventuele subsidierelatie bestaan uit afspraken over activiteiten die aansluiten op onze opgaven, zoals herbestemming, samenwerking Huis van Hilde en culturele infrastructuur. Dit past ook in het beeld van de verdere verzelfstandiging van de stichting, waar wij en SONH gezamenlijk achter staan. Wij reserveren maximaal 200.000 euro op jaarbasis voor deze activiteiten. Hierover maken wij meerjarige afspraken. Hoe deze afspraken er precies uit komen te zien is afhankelijk van de plannen van SONH. Hierover nemen wij eind 2016/begin 2017 een besluit op basis van het aangeleverde meerjarenplan van SONH (najaar 2016).

Met het Nationaal Restauratiefonds (NRF) zetten wij onze samenwerking voort over de bestaande afspraken voor leningen voor provinciale monumenten en stolpboerderijen. Wij voegen de 4 miljoen euro voor herbestemming toe aan de bestaande middelen in het fonds. Over de invulling van dit Noord-Hollands Fonds voor Monumenten maken wij binnen de kaders van dit cultuurbeleid nieuwe afspraken met het NRF.

De subsidierelatie met de Monumentenwacht Noord-Holland is stopgezet en wordt in goede samenwerking met de Monumentenwacht afgebouwd in 2017 en 2018. Onderdeel van deze samenwerking is een door ons gefacilieerde certificering ter continuering van de kwaliteit van toekomstige inspecties. In de toekomst zal een eventuele samenwerking met de Monumentenwacht in de vorm van opdrachten of projectsubsidies plaatvinden.

6. Monitoring en evaluatie

Per thema is een doel geformuleerd met bijbehorende activiteiten. Wij monitoren deze activiteiten blijvend. Vanuit onze aangescherpte rollen willen wij continue rapporteren over de voortgang van tussentijdse resultaten. Alle openbare onderzoeken publiceren wij op onze website die hierdoor naast kennisbank ook de voortgang van het cultuurbeleid toont. Daarnaast beschikken wij over een aantal inhoudelijke monitoringsinstrumenten, zoals de Monumentenmonitor, die wij uitbreiden met een Leegstandsmonitor en een monitor van energiegegevens van monumenten. Uitkomsten van onderzoeken, de update van de Monumentenmonitor of het opstellen van een leegstandsmonitor kunnen aanleiding zijn voor tussentijdse beleidswijzigingen.

Het flexibele karakter van dit cultuurbeleid geeft ons de mogelijkheid om bij te sturen wanneer dit noodzakelijk is. Eind 2018 stellen wij een voortgangsrapportage op over de eerste twee jaar van het cultuurbeleid. Op basis hiervan doen wij indien nodig een voorstel voor een eventuele beleidswijziging. In de voortgangsrapportage zal in ieder geval worden ingegaan op de stand van zaken van de geformuleerde resultaten. Tevens gaan wij dieper in op de werking van een aantal nieuwe instrumenten, zoals het Steunpunt voor gemeente, de werking van het Noord-Hollands Fonds voor Monumenten en de effectiviteit van de Loods Herbestemming. Eind 2019 volgt een grotere evaluatie van de eerste drie jaar als opmaat naar het nieuwe cultuurbeleid vanaf 2021.

Afspraken monitoring en evaluatie 2020

- Voortgangsrapportage, met daarin inhoudelijke evaluatie nieuwe instrumenten Steunpunt, Noord-Hollands Fonds voor Monumenten en Loods Herbestemming (eind 2018)
- Evaluatie cultuurbeleid als opmaat cultuurbeleid vanaf 2021 (eind 2019)
- Voortgang monumentenmonitor, leegstandsmonitor, kanskaart (doorlopend)
- Voortgang onderzoeken (doorlopend)

7. Financiën

Overzicht verdeling beschikbare middelen.

Activiteiten	2017	2018	2019	2020
Cultuurlandschap				
<i>2.1 Sturing geven aan ruimtelijke ontwikkelingen</i>				
Opdrachten	100.000	100.000	100.000	100.000
Subsidie	100.000	100.000	100.000	100.000
Totaal	200.000	200.000	200.000	200.000
<i>2.2 Investeren in provinciale cultuurhistorische structuurdragers</i>				
Opdrachten	338.000	338.000	338.000	238.000
Subsidie	6.202.000	6.094.000	5.982.000	5.982.000
Totaal	6.540.000	6.432.000	6.320.000	6.220.000
<i>2.3 Instandhouden en benutten publiekstoegankelijke archeologisch depot</i>				
Opdrachten	1.718.000	1.118.000	1.118.000	968.000
Subsidies	100.000	100.000	100.000	100.000
Totaal	1.818.000	1.218.000	1.218.000	1.068.000
Totaal Cultuurlandschap	8.558.000	7.850.000	7.738.000	7.488.000
Herbestemming				
<i>3.1 Ontwikkelen kennis en netwerk herbestemming en leegstand</i>				
Opdrachten	237.000	237.000	237.000	237.000
Subsidie	100.000	100.000	100.000	100.000
Totaal	337.000	337.000	337.000	337.000
<i>3.2 Stimuleren van gebruik van erfgoed</i>				
Storting aan NRF voor leningen (eenmalig 4.000.000)				
Opdrachten	150.000	150.000	150.000	150.000
Subsidie	100.000	100.000	100.000	100.000
Totaal	250.000	250.000	250.000	250.000
Totaal Herbestemming	587.000	587.000	587.000	587.000

Culturele Infrastructuur				
<i>4.1 Ontwikkelen van kennis en netwerk culturele infrastructuur</i>				
Opdrachten	100.000	100.000	100.000	100.000
Totaal	100.000	100.000	100.000	100.000
<i>4.2 Stimuleren van en participeren in regionale cultuurnetwerken</i>				
Opdrachten	116.000	116.000	116.000	116.000
Totaal	116.000	116.000	116.000	116.000
<i>4.3 Toegankelijk en bereikbaar houden van provinciaal bibliotheeknetwerk</i>				
Subsidie	2.384.000	2.384.000	2.384.000	2.384.000
Totaal	2.384.000	2.384.000	2.384.000	2.384.000
<i>4.4 Bevorderen van de kwaliteit van cultuureducatie in het basisonderwijs</i>				
Subsidie	250.000	250.000	250.000	250.000
Totaal Culturele Infrastructuur	2.850.000	2.850.000	2.850.000	2.850.000
Totaal Cultuurbeleid 2017-2020	11.995.000	11.287.000	11.175.000	10.925.000

Uitvoeringspartners	2017	2018	2019	2020
Steunpunt Monumenten en Archeologie	460.000	460.000	460.000	460.000
Monumentenwacht NH	220.000	112.000	0	0
ProBiblio	2.384.000	2.384.000	2.384.000	2.384.000
Plein C	250.000	250.000	250.000	250.000

8. Bijlagen

Bijlage 1: Kaart

Deze kaart dient ter illustratie van de gebiedsgerichte uitwerking van het beleid. Zo zijn onder andere de landgoederenzones, het industrieel erfgoed bij het Noordzeekanaalgebied en de Markermeerdijken aangegeven.